

INSONPARVARLIK TAMOYILLARI ASOSIDA ZAMONAVIY O‘QUV DASTURLARINI LOYIHALASH

Toxtanazarov Azizillo Fayzullayevich

Annotatsiya: *Ushbu Maqolada zamonaviy o‘quv dasturlarini insonparvarlik tamoyillari asosida shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Pedagogikaning ijtimoiy-ma‘naviy yo‘nalishda rivojlanib borayotgan hozirgi bosqichida o‘quv dasturlarining markazida inson shaxsini rivojlantirish, uning or-nomusi, qadri, qobiliyat va ehtiyojlarini e‘tiborga olish zarurati turadi. Ushbu maqolada insonparvarlik pedagogikasi mezonlari, xalqaro tajribalar va milliy ta‘lim siyosati asosida ilg‘or yondashuvlar tahlil qilinadi hamda zamonaviy o‘quv dasturlarini loyihalash bo‘yicha amaliy tavsiyalar beriladi.*

Kalit so‘zlar: *insonparvarlik, shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim, o‘quv dasturi, zamonaviy pedagogika, tarbiya, o‘quv reja, ijtimoiy adolat, didaktik yondashuv.*

Bugungi ta‘lim tizimi inson shaxsini rivojlantirish, uni jamiyatda faol, ma‘naviy barkamol va mas‘uliyatli inson sifatida shakllantirishni asosiy maqsad qilib olmoqda. Shu boisdan o‘quv dasturlarini tuzishda insonparvarlik tamoyillarini ustuvor yondashuv sifatida qabul qilish tobora muhim bo‘lib bormoqda. An‘anaviy bilimga yo‘naltirilgan dasturlar o‘rniga bugungi kunda shaxsning ehtiyojlari, huquqlari, mustaqil fikrlashi, hissiy-ijtimoiy rivojlanishi kabi omillarni e‘tiborga olgan holda tuzilayotgan ta‘lim mazmuni insonparvarlik pedagogikasining amaliy ifodasidir.

1. Insonparvarlik pedagogikasining asosiy tamoyillari.

Insonparvarlik (gumanistik) pedagogikasi shaxsga bo‘lgan hurmat, ijtimoiy adolat, mehr-oqibat, empatiya va axloqiy yondashuvni asos qilib oladi. Bu yondashuvda o‘quvchi shunchaki bilim oluvchi emas, balki faol ishtirokchi, mustaqil fikrlovchi, o‘ziga xos psixologik ehtiyojlari va orzulari bor inson sifatida qaraladi. O‘quv dasturi esa bu ehtiyojlarni inobatga olgan holda loyihalanishi lozim. Insonparvarlik tamoyillarining asosiylari quyidagilardan iborat: shaxsiy yondashuv, ijtimoiy faollikni rag‘batlantirish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, hissiy-axloqiy muvozanatni ta‘minlash.

2. Zamonaviy o‘quv dasturlarida insonparvarlik tamoyillarining ifodasi.

Bugungi kunda O‘zbekiston ta‘lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar – o‘quv dasturlarini kompetensiyaviy yondashuv asosida qayta ko‘rib chiqish, o‘quv yuklamalarini optimallashtirish, shaxsga yo‘naltirilgan metodikalarni joriy etish – barchasi insonparvarlik yondashuvining amaliy natijasidir. Masalan, yangilangan fan dasturlarida o‘quvchining mustaqil fikrlashi, ijtimoiy loyihalarda ishtirok etishi, o‘z imkoniyatlarini namoyish etishi uchun sharoit yaratilmoqda. Bu esa insonparvarlik tamoyillarining o‘ziga xos ta‘limiy ko‘rinishidir.

3. Xalqaro tajriba: Finlyandiya, Kanada, Yaponiya.

Finlyandiya ta’lim tizimida har bir o‘quvchi individual reja asosida rivojlanadi, stressdan xoli o‘quv muhit yaratiladi, baholash tizimi esa shaxsning faqat bilim darajasini emas, balki ijtimoiy-salohiyatli jihatlarini ham aks ettiradi. Kanadada esa o‘quv dasturlari madaniy xilma-xillik va ijtimoiy tenglik tamoyillariga asoslanadi. Yaponiya ta’limida axloqiy tarbiya va mehnatsevarlik asosiy qadriyat sifatida shakllantiriladi. Bu davlatlar tajribasida insonparvarlik ta’limning markazida turadi va o‘quv dasturlarida aks ettiriladi.

4. Amaliy yondashuvlar: o‘quv dasturlarini qanday loyihalash kerak?

- O‘quv mazmuni o‘quvchining qiziqishi, ehtiyojlari va ijtimoiy kontekstdagi o‘rni asosida tuzilishi lozim

- Har bir fan dasturida insoniy qadriyatlar, hissiy ong, ijtimoiy faollik komponentlari kiritilishi kerak

- O‘quvchilarning tanqidiy fikrlashi, hamkorlik, muammo yechish ko‘nikmalarini rivojlantiruvchi mashg‘ulotlar ko‘paytirilishi zarur

- Baholash tizimi faqat to‘g‘ri javobga emas, balki shaxsiy yondashuv, harakat, urinish, ijtimoiy qadriyatlar asosida ham tahlil qilinishi kerak

- Darslik va metodik materiallar insoniyatning umumiy qadriyatlari, milliy madaniyat, tolerantlik, tabiat va jamiyatga mehr-oqibat kabi g‘oyalarni o‘zida aks ettirishi lozim

XULOSA:

Zamonaviy o‘quv dasturlarini insonparvarlik tamoyillari asosida loyihalash – bu nafaqat ta’limning maqsadini qayta ko‘rib chiqish, balki jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlar, inson qadri, mehr-oqibat, hurmat va tenglik tushunchalarini bolalikdan shakllantirish demakdir. Insonparvar yondashuvli o‘quv dasturi o‘quvchini faqat bilimli emas, balki halol, mas’uliyatli, ijtimoiy ongli, empatik shaxsga aylantirishni ko‘zlaydi. Shuning uchun ta’lim mazmunini loyihalashda insoniyatning umuminsoniy qadriyatlari, milliy madaniyatimiz, shaxsga hurmat va taraqqiyotga intilish asosiy mezon bo‘lib qolishi lozim.

ADABIYOTLAR

1. Inoyatov U.I., Muslimov N.A., va boshq. Pedagogika: 1000 ta savolga 1000 ta javob.- Toshkent: Ilm-Ziyo, 2012-y.

2. Inoyatov U.I., Muslimov N.A., va boshq. Pedagogika (nopedagogik oliy ta'lim muassasalari uchun). - TDPU, 2013-y.

3. Muslimov N., va boshqalar. Kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. - Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2013-y.